

Převrácený totalitarismus

Autor se věnuje koncepci, která je dosud v českých zemích prakticky neznámá, i když tato koncepce má bezesporu svou explanační sílu ve vztahu k politickým a sociálním, ba i ekonomickým fenoménům v současných Spojených státech. Sheldon Wolin vypracoval teorii, která zavádí pojem řízené demokracie pro popis situace, v níž je demokracie formována tak, že lid (demos) v ní ztrácí charakter posledního zdroje moci (mocenského suveréna) a v politické sféře nejsou žádné subjekty, které by jej přesvědčivě reprezentovaly. Tato teorie postihuje jev, který se obecně označuje jako krize politické reprezentace. Cílem práce je představit samotnou Wolinovu teorii, a pak ji zařadit do širších souvislostí, včetně komparace s teoriemi totalitarismu dvacátého století.

Autor ve výkladové části s názvem „*Převrácený totalitarismus*“ S. Wolina se zaměřuje na pojem „změny“ jako mobilizačního sloganu americké politiky, který zároveň znemožňuje trvalé uskutečnění změn. Wolin ukazuje, že některé zakládající prvky americké demokracie nejsou dosud skutečností nebo jsou příliš křehké, a nemají své institucionální zakotvení. Tento motiv by se dal ještě prohloubit a napojit na práce, které jej reflektují v poloze obecnější, jako je Adornova a Horkheimerova *Dialektika osvícenství*, jež postihuje soupatřičnost pokroku (zde tedy Wolinových změn) a regrese či zvětšování nadvlády v anonymní moderní společnosti. Autor vystihuje hlavní Wolinovy argumenty a ukazuje, jak souvisí jeho pojetí změn s rozvinutím převráceného totalitarismu na začátku finanční krize v roce 2008. Vleklá ekonomická stagnace, která následovala, je dle Wolina výsledkem neschopnosti nastolit změnu, která by odpovídala smělosti Rooseveltova New Deal v třicátých letech minulého století, i když se o změnách stále hovoří. Tato neschopnost se dá přičíst na vrub převráceného totalitarismu, který představuje nadvládu bez represe. Týká se i akademické obce, která je integrovaná do systému, ztrácí schopnost kritické reflexe a potenciál předkládat návrhy skutečných změn. Kdybychom hovořili na obecnější rovině, mohli bychom poukázat na styčné body mezi Wolinovou teorií a Liessmannovou koncepcí společnosti nevědění.

Cenné je srovnání Wolinova „převráceného totalitarismu“ a „výjimečného stavu“ G. Agambena. Autor vymezuje celkem přehledně hlavní body, v nichž se tyto dvě koncepce podobají. V následující části se pak věnuje komparaci „převráceného totalitarismu“ s teoriemi totalitarismu z dvacátého století a ukazuje hlavní body, v nichž se tyto teorie liší od Wolinova pojetí. Je to především teorie Karla Poppera, Hannah Arendtové a Giovanniho Sartoriho. Tato pasáž svědčí o tom, že autor se orientuje i v látce, která není bezprostředně tématem práce. Ondřej Petr v navazující části představuje kritiku některých teorií totalitarismu a věnuje se též současné české diskusi na toto téma. Snad jen pro další doplnění bych doporučil knihu Slavoje Žižka *Mluvil tu někdo o totalitarismu?* Autor formuluje otázky, které by se mohly stát vodítkem dalšího zkoumání nosnosti Wolinovy koncepce, a to při studiu české společnosti před rokem 1989 a především po roce 1989.

Jisté nesrovnalosti jsou způsobeny spíše nepozorností než nedostatkem pochopení, např. s. 31: Agambenův *Homo sacer* je podle autora první teoretický rozbor fenoménu výjimečného stavu. Na s. 32 autor tvrdí, že prvním, kdo se zabýval tímto fenoménem, byl Carl Schmitt.

Práci doporučuji k obhajobě.